

наявний між компонентами, сприяє тому, що посилення одного з них буде одночасно збагачувати інші.

Таким чином, виховання вірності в особистісних взаєминах студентів ВНЗ може відбуватися у два етапи. Перший етап, є найбільш суперечливим, оскільки він пов'язаний з боротьбою мотивів, елементів свідомого і неусвідомленого, сумнівів. Це етап вироблення студентом власної позиції щодо вияву вірності в особистісних взаєминах. Другий етап – процес інтеріоризації, привласнення студентом цієї моральної категорії, виявлення її в особистісних взаєминах.

Список використаних джерел

1. Бех І.Д. Вчинок у морально-духовному розвитку особистості / І.Д.Бех // Початкова школа. – 2006. – №6. – С. 1–2.
2. Блощинська В.А. Етика. / Блощинська В.А. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 248 с. – (Практикум: Навчальний посібник).
3. Булка Н.І. Креативність і соціальна компетентність / Н. І. Булка // Практична психологія та соціальна робота. – 2001. – №10. – С.41-49.
4. Обозов Н.Н. Психология межличностных отношений. / Обозов Н.Н. – К.: Лыбидь при Киев. ун-те, 1990 – 192с.
5. Орбан – Лембрик Л.Е. Соціальна психологія/ Орбан – Лембрик Л.Е. – К.: Либідь, 2004 – 576с. – (Підручник у 2кн. Кн.1).

Н.А.Овчаренко

канд. пед. наук, доцент,

О.С.Овчаренко,

Криворізький ДПУ

**ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ
АКТИВНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ НОВИХ
КОМП'ЮТЕРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

У статті розглядаються теоретичні аспекти формування пізнавальної активності учнів засобами нових комп'ютерних технологій. Розкриті можливості і класифікація нових комп'ютерних технологій у контексті формування активності до пізнання.

Ключові слова: формування, пізнавальна активність, нові комп'ютерні технології.

В статье рассматриваются вопросы, касающиеся теоретических аспектов формирования познавательной активности личности. Раскрыты возможности и классификация новых компьютерных технологий в контексте формирования активности к познанию.

Ключевые слова: формирование, познавательная активность, новые компьютерные технологии.

The questions, which concerning of theoretical aspects of the forming of cognitive activity of personalities are considered in this article. The possibilities and categorization of new computer technology are revealed in the context of the forming the activities to cognition.

Key words: forming, cognition activity, new computer technology.

Постановка проблеми. Зміни, які проходять в українській державі вимагають відповідних перетворень у вищій і середній школі, які викликані необхідністю формування суспільно активної, інтелектуальної, творчої особистості, що на відміну від людини – виконавця, здатна самостійно мислити, генерувати нові ідеї, приймати сміливі, нестандартні рішення. Реалії сьогодення свідчать, що така особистість, реалізуючи свій культурно-творчий потенціал, зможе досягти успіхів у навчанні, роботі, особистому житті. Виховавши людину, яка здатна творчо засвоювати знання і застосовувати їх на практиці, є можливість відродити інтелектуальний потенціал країни, від якого залежить майбутнє нашої держави.

Сучасна школа стоїть перед прикритим фактом: в умовах традиційних форм та методів навчання школярі, пасивно отримуючи інформацію, не вміють і не бажають здобувати її самостійно та застосовувати те, що знають. Використання нових комп'ютерних технологій з феноменальними пізнавальними можливостями інтернету, проходить на уроках епізодично. Персональний комп'ютер, здебільшого, цікавить учнів не як засіб для розвитку мислення, самостійного отримання знань, а для власного задоволення.

У педагогіці існує думка, що мислення учнів розвивається у процесі опанування навчальних предметів, які належать до так званих точних наук. Аналітичні функції предметів гуманітарного, художньо-естетичного циклів майже не беруться до уваги. Література, художнє, музичне та інші види мистецтв розглядаються як засіб виховання емоційно-почуттєвої сфери учнів, сенсорних та спеціальних здібностей, що є надзвичайно важливим, але недостатнім. У сучасній культурі формується новий тип раціональності, що відрізняється від класичної, підкореної чіткій причинно-наслідковій логіці, однозначній

понятійності. В організації розумових процесів зростає роль пізнавальної діяльності асоціативно-образного типу, механізмів інтуїції.

Актуальність обраної проблеми визначається новим змістом активізації пізнавальної діяльності учнів, необхідністю застосування нових підходів в її реалізації, зокрема, таких, які сприяють розвитку інтелекту, творчого мислення особистості школяра засобами нових комп'ютерних технологій.

Аналіз публікацій. Проблема формування пізнавальної активності давно знаходиться в центрі уваги психологів, дидактів, методистів та викладачів. Дослідження даної проблеми відбувається у декількох напрямках: здійснення зв'язку школи з життям, розробка і теоретичне обґрунтування нових, найбільш ефективних прийомів і методів навчання (Т.В.Кудрявцев, М.І.Кругляк, І.Я.Лернер, Л.М.Маркова, М.М.Скаткін, НФ.Тализіна, Г.І.Щукіна та ін.); визначення рівня пізнавальної активності учнів, пошуки об'єктивних критеріїв їх розвитку (В.К.Буряк З.І.Калмикова, Л.В.Кондрашова, Н.О.Половнікова). У наукових працях Л.С.Виготського, В.В.Давидова, В.А.Крутецького, О.М.Леонтьєва, С.Л.Рубінштейна та інших учених відбиті загальні питання формування і розвитку пізнавальної активності особистості.

Значний цикл досліджень (під керівництвом А.Н.Леонтьєва) проведений щодо вивчення впливу мотивів діяльності на пізнавальні процеси у дітей. Активне пізнання – це складна діяльність, система різноманітних пізнавальних дій – сенсорних, перцептивних, мнемічних, розумових. Таке розуміння психічних процесів характерне для концепції єдності психіки (або свідомості) та діяльності, яка була висунута С.Л.Рубінштейном та О.Л.Леонтьєвим. Людина, згідно з цією концепцією, – активний діяч в процесі пізнання, а не пасивна арена, на якій розігруються події та протікають процеси. Це активно діючий суб'єкт. Сприймаючи, запам'ятовуючи, розуміючи, уявляючи, ми завжди щось робимо і ці наші дії можуть носити чисто внутрішній характер.

Вивчення зв'язку між пізнавальними і емоційними процесами, було ключовим для Л.С.Виготського, який досліджував «безособистісну» частину педагогічного процесу: проблеми тренувань, вправ. Вчений виявив, що тренування, вправи, опрацювання навичок займають ліву частину навчального часу і породжують три основні

проблеми школи: 1) втома, шкільні перевантаження; 2) падіння навчальної мотивації, обумовлене відсутністю інтересу, що породжує пасивне чи активне протистояння учнів до всього нав'язаного; 3) зниження темпів інтелектуального розвитку школярів, у процесі такого опрацювання навичок у ситуації нової задачі погіршується інтелектуальний пошук, направляючи дитину за звичним рухом демонстрації завчених дій [1, с. 649].

Значний інтерес для виявлення ролі практичної діяльності в формуванні розумових дій мають дослідження, проведені П.Я.Гальпериним, які виявили нерозривний зв'язок розумового розвитку на першому етапі його формування з практичною, зовні виявленою діяльністю і лише тоді поступовий перехід до внутрішніх дій через етап виконання дії спочатку в зовнішній, а потім внутрішній мові [2, с. 58].

На думку Г.І.Щукіної пізнавальну активність необхідно розглядати як особистісне утворення, яке виявляє інтелектуальний відгук на процес пізнання, живе співчуття, розумово-емоційну чутливість учня в пізнавальному процесі [3].

А.К.Маркова стверджує, що пізнавальною активністю необхідно називати усі види активного відношення як до пізнання: наявність змісту, значимості для дитини навчання як пізнання; усі види пізнавальних мотивів – прагнення до нових знань, до способів їхнього придбання, прагнення до самоосвіти; мети, що реалізують ці пізнавальні мотиви; обслуговуючи їхні емоції. На основі цього учень формується як суб'єкт навчальної діяльності [4].

Пізнавальна та розумова активність лежать в основі будь-якої навчальної діяльності школяра на всіх вікових етапах його розвитку.

Нам близька думка Пашнева Б.К., що пізнавальна активність – це міра розумового зусилля, що спрямована на задоволення пізнавального інтересу і містить в собі:

- швидкість психічних процесів
- легкість пробудження активності
- напруженість
- потребу в розумових зусиллях і враженнях
- наполегливість в засвоєнні нового матеріалу і низку інших показників [5; 9].

Н.О.Чувасова, розглядаючи зміст та структуру пізнавальної активності, відмічає, що вона (пізнавальна активність), як показник

творчої особистості, включає в себе такі складники, як: мотиваційний компонент, операційний компонент та особистісний компонент [6, с.356].

Мета статті – теоретично обґрунтувати формування пізнавальної активності учнів засобами нових комп'ютерних технологій.

Результати дослідження. Навчальна діяльність – навчання – це форма пізнавальної діяльності, предметом якої є система наукових знань та відповідні цій системі способи дій. Знання як основа для практичних дій формуються в активному мисленевому процесі, в якому повинні приймати участь самі учні. Вчитель повинен організувати процес оволодіння знаннями як активний, по можливості максимально самостійний і творчий процес. Пізнавальна активність – це єдність інтелектуально-емоційного сприйняття, творчого мислення та практичної діяльності. Активна, самостійна робота думки починається тоді, коли перед учнями постає проблема, питання. Тому вчителі повинні так організувати заняття з учнями, щоб перед ними частіше поставали проблеми різної складності, щоб спонукати їх до самостійного рішення цих проблем.

Технології із застосуванням комп'ютерів спрямовані на інтенсифікацію навчально-виховного процесу, формування пізнавальної активності школяра, виконують у сучасній освіті функцію «підтримки». Пов'язані з новими підходами до художньо-педагогічного моделювання уроків, мультимедійні засоби відкривають нові технологічні можливості для педагогіки, унікальні перспективи поліхудожнього виховання школярів. Мас-медіа технології порівняно з традиційним навчанням мистецтв дають низку переваг:

1) інформаційних (використання електронних ресурсів Internet, гіпертекстів, візуальних і аудіовізуальних матеріалів із фондів бібліотек, каталогів, музеїв і галерей, що значно збільшує обсяг доступних для школи джерел, створює передумови для укладання фонотек і відеотек);

2) інтерактивних (розширення масштабу полікультурного спілкування, віртуальної взаємодії в умовах глобалізації);

3) дидактичних (гнучка індивідуалізація навчання, умови для пристосування до типу сприймання і мислення, темпу художньо-пізнавальної діяльності кожного учня, через систему завдань різної складності; використання графічних, літературних редакторів і

анімаційних програм для пошукових вправ у сфері мистецтва, вільного проектування і моделювання);

4) інтегральних (синтезування вербальної, візуальної, звукової, рухової, тактильної інформації; поєднання абстрактно-логічних, знаково-символічних, предметно-образних форм наочності);

5) психологічних (підвищення мотивації навчання за рахунок єдності пізнання і розваги, ігрових стимулів, зацікавлення спецефектами; єдність раціонального та емоційного, свідомого та підсвідомого);

6) професійно-педагогічних (розширення методичного арсеналу вчителів мистецтва, незалежно від професійної кваліфікації і досвіду, демонстрація педагогічних малюнків високої якості, підготовлених кращими фахівцями, створення всеукраїнського фонду обміну методичним досвідом, матеріалами);

7) ергономічних (зручний графік роботи, варіативність темпу, компактність систем зберігання інформації);

8) економічних (зменшення витрат на матеріально-технічне забезпечення підвищення педагогічної освіти).

У різні роки в шкільній освіті з'являлися експериментальні засоби, поява яких піднімала на якісно новий рівень інформаційне забезпечення системи вчення, які щоразу позначалися на ефективності підготовки фахівців. У даний час в школах можна зустріти:

- засоби для запису і відтворення звуку (електрофони, магнітофони, cd-програвачі, dvd-програвачі);
- системи і засоби телефонного, телеграфного і радіозв'язку (телефонні апарати, факсимільні апарати, телетайпи, телефонні станції, системи радіозв'язку);
- системи і засоби телебачення, радіомовлення (теле- і радіоприймачі, навчальне телебачення і радіо);
- оптичну і проекційну кино- і фотоапаратуру (фотоапарати, кінокамери, діапроектори, кінопроектори, епідіаскопи);
- поліграфічну, копіювальну, розмножувальну і іншу техніку, призначена для документування і розмноження інформації (ротапринти, ксерокси, різграфи, системи мікрофільмування);
- комп'ютерні засоби, що забезпечують можливість електронної обробки і зберігання інформації (комп'ютери, принтери, сканери, графічні пристрої);

- телекомунікаційні системи, що забезпечують передачу інформації по каналах зв'язку (модеми, мережі дротяних, супутникових, оптоволоконних, радіорелейних і інших видів каналів зв'язку, призначених для передачі інформації).

Технічні засоби, що використовуються в загальній середній освіті можна класифікувати. Зокрема, всі технічні засоби можуть бути розділені на групи залежно від вигляду інформації і принципів, що знаходяться в основі їх функціонування.

1) традиційні аналогові технічні засоби:

- аудіозасоби (електрофони, магнітофони, мікрофони, підсилювачі, акустичні системи, диктофони, радіоприймачі, лінгафонне устаткування, касети);
- графічні і фотографічні засоби (фотоапарати, фільмоскопи, діапроектори, епідіаскопи, діафільми, слайди, зображення на плівках);
- кінопроекційна техніка (кінокамери, кінопроектори, кіноплівки);
- відео- і телевізійні засоби (телевізори, монітори, телекамери, відеокамери, відеомагнітофони, відеоплеєри, відеопроектори, відеокасети);

2) цифрові технічні засоби:

- аудіозасоби (цифрові диктофони і плеєри, цифрові компакт-диски);
- графічні і фотографічні засоби (цифрові фотоапарати, лазерні і магнітні диски, електронні карти пам'яті);
- проекційна техніка (мультимедійні проектори);
- відео і телевізійні засоби (цифрові відеокамери, dvd-програвачі і dvd-плеєри, лазерні і магнітні диски, електронні карти пам'яті);

3) комп'ютерні засоби інформатизації:

- комп'ютерні мультимедіа (засоби запису, обробки і відтворення звуку; запису обробки і візуалізації тексту, графічних і фотографічних об'єктів).

Технічні засоби дозволяють привнести в освітню діяльність можливість операцій з інформацією різних типів, таких як звук, текст, фото і відео зображення. Ці засоби, у ряді випадків, виявляються дуже складними в технічному і технологічному відношенні. Комп'ютер, що проник в сферу освіти, є універсальним засобом обробки інформації. Універсальність комп'ютера полягає в тому, що, з одного боку, він один в змозі обробляти інформацію різних типів, з іншого боку, один і

той же комп'ютер в змозі виконувати цілий спектр операцій з інформацією одного типу. Завдяки цьому комп'ютер в сукупності з відповідним набором периферійних пристроїв в змозі забезпечити виконання всіх функцій технічних засобів навчання.

У системі загальної середньої освіти широкого поширення набувають універсальні офісні прикладні програми і засоби інформаційних і телекомунікаційних технологій: текстові процесори, електронні таблиці, програми підготовки презентацій, системи управління базами даних, органайзери, графічні пакети тощо. З появою комп'ютерних мереж, школярі і вчителі придбали нову можливість оперативного отримувати інформацію з будь-якої точки земної кулі. Через глобальну телекомунікаційну мережу Інтернет можливий миттєвий доступ до світових інформаційних ресурсів (електронних бібліотек, баз даних, сховищ файлів, і т.і.). У найпопулярнішому ресурсі Інтернет – у всесвітній мережі WWW, опубліковано декілька мільярдів мультимедійних документів.

Багато хто вважає, що використання комп'ютера можливе тільки на «технічних» предметах, наприклад, на фізиці, математиці, хімії тощо. На наш погляд, використання комп'ютера можливе і на уроках гуманітарно-мистецького циклу. Важливо як використовувати комп'ютер. Сам комп'ютер не дає жодної інформації з предмету, потрібні певні програми, а головне – пізнавальна активність самого школяра.

Висновки та подальша перспектива дослідження. Проаналізувавши підходи науковців до проблеми розвитку пізнавальної активності, можна дійти висновку, що пізнавальна активність школярів – початковий рівень готовності дитини до пізнавальної діяльності, яка розвивається у процесі самостійних дій і виступає результатом діяльності. Використання нових комп'ютерних технологій дає якісно новий підхід щодо формування пізнавальної активності учнів в умовах сучасної української середньої школи. Теоретичне дослідження впливу нових комп'ютерних технологій на формування пізнавальної активності школярів потребує подальшого практичного втілення.

Список використаних джерел

1. Выготский Л.С. Педагогическая психология / Лев Семенович Выготский. – М.: АСТ: Астрель: Люкс, 2005. – 671, [1] с.

2. Гальперин П.Я. Методы обучения и умственное развитие ребенка /Петр Яковлевич Гальперин. – М.: Мысль, 1985. – 326 с.
3. Щукина Г.И. Активизация познавательной деятельности учащихся /Галина Ивановна Щукина. – М.:Просвещение, 1979. – 159 с.
4. Маркова А.К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте: [Пособие для учителей] / А.К.Маркова. – М.: Просвещение, 2001. – 96 с.
5. Пашнев Б.К. Психодіагностика обдарованості /Борис Костянтинівич Пашнев. – Х.:Тріада, 2007. – 128 с.
6. Чуvasова Н.О. Пізнавальна активність: зміст та структура /Н.О. Задорожна //Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. праць / гол. редактор – д. пед. наук, професор Буряк В.К. - Кривий Ріг:КДПУ, 2005. – Вип. 11. – С. 352-361.

*Ю.О.Саунова
канд. пед. наук,
Криворізький ДПУ*

ЕМОЦІЙНИЙ ФАКТОР НАВЧАННЯ УЧНІВ: ЗМІСТ, СТРУКТУРА ТА ЗНАЧЕННЯ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЯКОСТІ ОСВІТИ

У статті розкривається проблема емоційного фактору навчання, його структура та сутність. Автором визначається трактування поняття «емоційний фактор навчання», встановлюється значення емоційних факторів навчання в забезпеченні якості сучасної освіти.

Ключові слова: емоційний фактор навчання, емоції, мотиви, мотиваційна структура особистості.

В статье раскрывается проблема эмоционального фактора обучения, его структура и сущность. Автором определяются трактования понятия «эмоциональный фактор обучения», устанавливается значение эмоциональных факторов обучения в обеспечении качества современного образования.

Ключевые слова: эмоциональный фактор обучения, эмоции, мотивы, мотивационная структура личности.

The article deals with the problem of the emotional factor of instruction its structure and essence. Author defines the notion emotional factor of instruction, establishes the significance of emotional factors at the guaranteeing quality of the modern education.

Key words: emotional factor of instruction, emotions, motives, structure of motive of personality.